

ЧИТАЄМО ПРО НЕЗЛАМНІСТЬ УКРАЇНЦІВ

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної військової адміністрації
Обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесе Гончара

Читаємо про незламність українців:

книги про Війну за Незалежність України та її героїв

Бібліографічно-інформаційний порадиик

Укладач: *Надія Карпінська*

Читаємо про незламність українців: книги про Війну за Незалежність України та її героїв : інформаційно-бібліограф. порадник / Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олеся Гончара ; уклад. Н. Карпінська. – Полтава : ПОБЮ імені Олеся Гончара, 2026. – 40 с.

Книги про війну дозволяють глибше зануритися в історичні події, які змінюють світ. Вони розкривають природу конфліктів, показують мужність і стійкість людей, що переживають важкі часи, та допомагають краще зрозуміти складні процеси, що відбуваються навколо. Читання книг про війну в Україні, зокрема про російсько-українську війну, є важливим кроком до розуміння сучасної історії нашої держави.

Інформаційно-бібліографічний порадник стане у пригоді широкому колу читачів, зацікавлених у вивченні й осмисленні подій сучасної російсько-української війни та збереженні національної пам'яті.

ЗМІСТ

<i>Від укладача</i>	<i>4</i>
<i>Війна Росії проти України</i>	<i>5</i>
<i>Крим: втрата, що стала болем нації</i>	<i>7</i>
<i>Шлях незламності: роки АТО</i>	<i>11</i>
<i>Трагедія оточення</i>	<i>12</i>
<i>Незламні кіборги української землі</i>	<i>15</i>
<i>Книги, події яких пов'язані з військовими подіями в Криму та війною на сході України</i>	<i>17</i>
<i>Щоденники, що стають сповіддю</i>	<i>18</i>
<i>Нескорені в неволі</i>	<i>34</i>
<i>Книги про війну, написані після повномасштабного вторгнення</i>	<i>35</i>

Від укладача

12 років тому, в лютому 2014 року, російська федерація розв'язала війну проти України. Ворог окупував Автономну Республіку Крим і Севастополь, окремі райони Донецької та Луганської областей. До 24 лютого 2022 року основні події сучасної російсько-української війни з різною інтенсивністю бойових дій точилися на сході нашої країни. Хоча протистояння російській гібридній агресії та впливу в різних сферах відбувалося не тільки на лінії фронту, а й на всій території України.

Здійснивши 24 лютого 2022 року повномасштабне вторгнення в Україну, Кремль хотів остаточно знищити військовим шляхом українську державу та ідентичність. Цей напад завдав підступного удару міжнародному світопорядкові, створеному після Другої світової війни, підірвав стабільність не лише Європи, а й глобальної безпеки загалом.

За роки російсько-української війни з'явилося багато книжок, читаючи які ми намагаємося осмислити цей складний травматичний досвід. Після 24-го лютого 2022 року розпочався справжній бум у царині воєнної літератури. Проте повномасштабне вторгнення не є якоюсь «окремою» чи «іншою» війною, бо це все одне довге й криваве протистояння Росії. І книжки про воєнний досвід, які вийшли друком до 2022 року, не менш важливі та резонансні, ніж видані після початку повномасштабного вторгнення

У бібліографічно-інформаційному порадику зібрано для вас добірку книг про Війну за Незалежність України – про Крим, Донбас та відважних людей, маленькі перемоги та віру в краще. Навіть, якщо вам важко читати ці книжки зараз, то радимо мати їх на полиці для наступних поколінь. Бо це наша історія, яка розгортається тут і зараз.

Бібліографічно-інформаційний порадику пропонує читачам добірку книг авторів – військових та цивільних – які написали одні з найбільш знакових текстів про російсько-українську війну за десятиріччя протистояння. У ній є різні жанри – від рефлексій, спогадів, щоденників до новел, оповідань і романів. Це самобутні письменницькі голоси з непересічними історіями й виразним стилем, які варті бути почутими.

Матеріал структуровано за хронологічно-тематичним принципом. Окремі розділи присвячені виданням, що висвітлюють події антитерористичної операції на сході України. Інші – об'єднують книги про повномасштабну війну росії проти України. Бібліографічні описи здійснено згідно з чинними державними стандартами та згруповано в алфавітному порядку за прізвищем авторів або назвами творів.

Видання призначене читачам, які прагнуть глибше осмислити події сучасної війни в Україні через художні й документальні джерела.

Електронна версія бібліографічно-інформаційного порадику розміщена на сайті Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва імені Олеся Гончара https://libgonchar.org/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=5&lang=uk та блозі «Світ бібліографа» <https://polbibliograf.blogspot.com>

Війна Росії проти України.

***«Наша зброя – це наша правда, а наша правда в тому,
що це наша земля, це наша країна, наші діти,
і ми все це будемо захищати».***

Президент України Володимир Зеленський

***«Це боротьба не лише за українську демократію
та територіальну цілісність,
а й боротьба за демократичні цінності загалом.
І тут дуже важливо відзначити,
що Україна дуже мужньо бореться
не тільки за свою, а й за нашу свободу»***

Президент Литви Гітанас Науседа

Збройною агресією проти України росія розв'язала першу в ХХІ столітті континентальну війну в Європі, підірвавши систему колективної світової безпеки, встановлену після Другої світової війни. Світ знову зіткнувся з режимом, який прагне силової ревізії кордонів і прямує до новітнього тоталітаризму. Цей режим назвали «рашизмом» для означення псевдо ідеології, замішаної на поєднанні ідей фашизму й більшовизму, нацизму та євразійства, реваншизму і ксенофобії, що прикриваються «православ'ям» та «величчю російської культури».

Впродовж сторіч Україна, за влучним висловом великого французького філософа Вольтера, завжди прагнула волі. Часто цей шлях був усіяний війнами, голодоморами, зрадами провідників, бездумними і жорстокими бунтами мас, міжусобицями й інтригами, коли, як писав у своєму щоденнику відомий український письменник і політичний діяч Володимир Винниченко, *«читати українську історію треба з бромом»*. Чого вартий лише той факт, що, за підрахунками дослідників, упродовж 1914-1945 рр. в Україні внаслідок двох світових війн, репресій, колективізації та голодоморів 1921-1923 рр. і 1932-1933 рр. загинув майже кожен другий чоловік і кожна четверта жінка. І все ж історія України – це передусім величні прагнення і неймовірна жертвовність, героїзм і відвага. Складний і героїчний історичний шлях, яким пройшли українці, гідний великого європейського народу.

Апогеєм ворожості росії до України стала російсько-українська війна, яку вона розв'язала 2014 р. При цьому країна-агресор не лише вторглася на територію України, а й анексувала її частину – Кримський півострів, який офіційно оголосила своєю власністю. Тому потрібно усвідомлювати, що, як відзначив академік В. Горбулін, для України воєнна загроза з боку РФ не зникне ніколи. Причому ймовірність зростання такої загрози (і перехід її до активної фази) тим вища, чим невдалішими будуть зусилля росії з дестабілізації України іншими методами. Від успішного розв'язання цього складного комплексу окреслених проблем багато в чому залежать не лише дальші українсько-російські відносини, а й значною мірою майбутнє самої України.

Все, що починається, рано чи пізно закінчується. Завершиться і нинішня війна, яку, українці щонайменше не програють. Але «русскій мір» так просто своїх позицій не здасть. Не зламавши Україну силою, його представники змінять тактику і замість куль запропонують дружбу з «чистого аркуша». Такого лукавства не можна допустити. Адже стосунки між Україною та РФ доречно проілюструвати словами прем'єр-міністра Ізраїлю (1969-1974), уродженки м. Києва, Голди Мер: *«Ми хочемо жити. Наші сусіди хочуть бачити нас мертвими. Це залишає не надто багато простору для компромісу»*. Українці сьогодні мають ідентичну ситуацію, але наш ворог значно підступніший і володіє ядерною зброєю. Тому мусимо засвоїти хоч якісь уроки як нинішньої війни зокрема, так і історії багатовікових українсько-російських відносин загалом.

Урок перший полягає в тому, що росіянам не можна довіряти за жодних обставин. За своїм ставленням до України й українців вони – однакові, а та невелика частина їх, яка співчуває нашій країні, – радше виняток, що підтверджує правило. Майбутні українсько-російські відносини повинні базуватися лише на міжнародних договорах і добре оснащеному кордоні. Якщо ми цього не засвоїмо – все повториться знову: нищення національної державності, заборони української історії, культури, мови, голодомори, репресії, війни і т. п.

Отже, сьогодні Україна перебуває на тому етапі, коли може як здійснити якісний прорив, так і втратити навіть надії. Впродовж останніх 35-ти років Господь Бог тричі давав нам шанс збудувати державу, в якій українцям було б комфортно жити: проголошення Незалежності України (1991), Помаранчеву революцію (2004), Революцію Гідності (2013-2014). Перші дві спроби ми провалили. Це сталося через нашу безмежну довірливість і наші лінощі. Як після проголошення Незалежності, так і після Помаранчевої революції ми понадіялися на порядність і розум наших лідерів. Тепер – третій, можливо, останній шанс. Ми мусимо розпочату справу довести до логічного завершення, і лише тоді Україна матиме прекрасне майбутнє в колі європейських народів. Усе залежить від кожного з нас. Наш найбільший ворог – байдужість.

Тож читання книг про російсько-українську війну є критично важливим для розуміння причин, перебігу та наслідків конфлікту, збереження історичної пам'яті та усвідомлення героїзму захисників. Рекомендовані видання, часто написані учасниками бойових дій та очевидцями, допомагають зафіксувати правду, протидіяти ворожій пропаганді, розвивають національну свідомість і дозволяють глибше осягнути культурний контекст.

Відомі письменники, навіть відомі літературні герої можуть впливати на світову політику. Саме тому відповідальні національні уряди підтримують переклади книжок на іноземні мови, заохочують видавців до участі у міжнародних книжкових ярмарках.

Війна – це не лише лінія фронту, це прірва в нашій свідомості. Вона проходить через мову, освіту, пам'ять і навіть мовчання. І коли ми перестаємо говорити про неї, то ризикуємо втратити не лише правду, а й себе.

Книги про війну в Україні – це не просто документ часу. Це спосіб упорядкувати хаос і зрозуміти масштаб змін та втрат в нашому житті. У

щоденниках бачимо, як війна звучить у голосі однієї людини. У фотокнигах – як вона застигла в поглядах. В аналітичних працях – як її можна розібрати на причини і наслідки. Світова історія показує, що саме література найкраще зберігає досвід воєн. Від Еріха Марії Ремарка до Оксани Забужко книжки залишають те, що не вміщають новини. Але український досвід має свою особливість: *ми не читаємо про минуле, ми читаємо про теперішнє*. Про країну, яка бореться, і про людей, які водночас творять культуру.

Читати про війну – це не відтворювати біль, а осмислювати його. Це спосіб не дати трагедії стати статистикою. Це жест поваги до тих, хто живе, пише, фотографує і не мовчить.

Пам'ятаймо, що наша воля окроплена кров'ю не лише попередніх поколінь, а й теперішніх героїв Небесної сотні та російсько-української війни. Слава Україні!

Крим: втрата, що стала болем нації

20 лютого 2014 року розпочалася сучасна російсько-українська війна. Тоді були вперше зафіксовані перетини державного кордону України збройними силами Російської Федерації через Керченську протоку.

Росія готувалася до нападу заздалегідь. Упродовж багатьох років вона здійснювала проти України інформаційну, економічну агресію, вербувала зрадників у різних ешелонах української влади, створювала і фінансувала в Україні, а особливо на Кримському півострові, потужну агентурну мережу.

Крим – перший об'єкт агресії РФ проти України. Ворог у березні 2014 року окупував АРК і Севастополь, у квітні 2014 року розпочав вторгнення в Донецькій та Луганській областях.

Анексія Криму 2014 року стала важливою темою в сучасній українській літературі, відображеною у репортажах, документалістиці, художній прозі та поезії. Література зосереджується на свідченнях окупації, долях людей у «сірій зоні», руйнуванні міфів про «добровільне» приєднання та пошуку шляхів повернення півострова, часто базуючись на реальних подіях.

Представляємо добірку основних літературних творів та документальні видання, що висвітлюють анексію Криму.

Березовець Т. Анексія: Острів Крим. Хроніки «гібридної війни» / Т. Березовець. – 2-ге вид. – Київ : БрайтСтарПаблішинг, 2016. – 408 с.

Тарас Березовець – український політичний експерт, відомий український політконсультант, телеведучий. Він народився в Керчі, кримчанин у шостому поколінні. Крім диплома Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, отримав ступінь магістра міжнародних відносин у King's College London. З перших днів спроби анексії Криму Тарас Березовець зайнявся боротьбою з

кремлівською пропагандистською машиною, організовуючи наукові заходи в Україні та за кордоном. У грудні 2014 року він створив і очолив проєкт Free Crimea. В межах цієї діяльності був підготовлений перший аналітичний звіт про ситуацію з правами людини «Чорна книга окупації Криму». Free Crimea був представлений у Європарламенті й Державному департаменті США.

У книзі *Анексія: Острів Крим. Хроніки «гібридної війни»* аналізуються механізми та технології т. зв. «гібридної війни», розв'язаної військами Російської Федерації («зеленими чоловічками») на території АР Крим. Окремо досліджується розвідувальна та інформаційно-пропагандистська операція російських спецслужб, яка дозволила підготувати анексію Криму, починаючи з 1991 року. Твір містить велику кількість документів та фото, які є доказами злочинного характеру окупації півострова.

Книга у хронологічному порядку охоплює період з 18 лютого 2014 року – початку масових розстрілів на Майдані Незалежності за участі російських спецслужб – і закінчуючи 18 березня 2014, коли Крим і Севастополь було офіційно анексовано та включено до переліку суб'єктів російської федерації. «Анексія: острів Крим» містить ексклюзивні свідчення, надані спеціально для цієї книги українськими, російськими і міжнародними політиками та військовими, експертами, журналістами, активістами, які стали очевидцями окупації.

Автор згадує, що під час написання книги він зустрічався з десятками людей. Це були керівники держави, які розповідали, як у лютому і березні 2014 року країна стікала кров'ю, а спецслужби й армія були повністю деморалізовані. Їм довелося ухвалювати важкі, часто поспішні рішення в умовах, коли російське керівництво загрожувало почати повномасштабну агресію проти України і дійти до Києва за один день. Він спілкувався з українськими активістами, які «на своєму досвіді відчули страшну силу і безкарність російської машини насильства, побудованої за наказом Володимира Путіна і втіленої руками державних зрадників – Сергія Аксенова та Володимира Константинова».

На думку Тараса Березовця, трагедія не зламала нове покоління кримчан, а лише загартувала більшість патріотів. Автор присвятив книгу подвигу росіянина Сергія Кокуріна, українця Станіслава Карачевського, кримського татарина Решата Аметова, які віддали своє життя за Крим і Україну, коли їй було погано.

Влащенко Н. Крадіжка, або Біле сонце Криму / Н. Влащенко ; [пер. з рос. В. Бойка]. – Харків : Фоліо, 2017. – 394 с.

Наталія Влащенко народилася 11 вересня 1960 року, м. Житомир. Закінчила філологічний факультет Житомирського педагогічного інституту імені Франка, а також факультет театрознавства Київського інституту театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого.

Викладала в Житомирському педагогічному університеті історію мистецтва.

Працювала як завідувачка літературної частини Житомирського обласного музично-драматичного театру імені Кочерги.

Була першим заступником головного редактора української газети «Сьогодні». В 1999 році заснувала видавничий дім «Форзац», який видавав український

журнал «Публичные люди», альманах «Обличчя України», а також книжки бібліотеки «ПЛ».

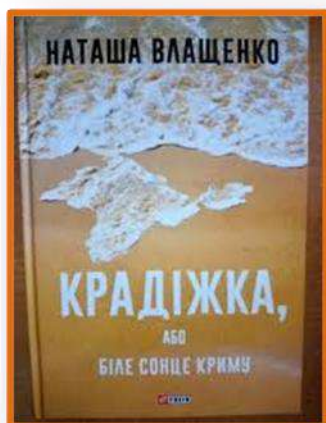
З 2017-го року – креативний, а згодом генеральний продюсер телеканалу ZIK. Також веде переважно Youtube-влог «ВластьvsВлащенко», володарка срібної кнопки від YouTube.

З 2019 року – членкиня Ради з питань свободи слова та захисту журналістів.

З 2020 року по 22 липня 2022 року – креативний продюсер та ведуча на телеканалі «Україна 24».

Переконана, що найважливіша місія журналістики – просвітницька, та вірить що єдиний шлях до незалежності ЗМІ — це їхня комерційна успішність.

Входить до рейтингу 100 найвпливовіших жінок України за версією журналу «Фокус» за результатами 2017-2021 років. Нагороджена українською премією «Жінка III тисячоліття» в розділі «Рейтинг».

Книга *«Крадіжка, або Біле сонце Криму»* присвячена одній з найтрагічніших подій в історії сучасної України – віроломному захопленню Криму російською федерацією.

Про те, як це було, розповідають люди, що знаходилися безпосередньо в епіцентрі подій зими-весни 2014 року: О. В. Турчинов, О. Т. Кіхтенко, А. Б. Аваков, С. Т. Полтарак, І. П. Смешко, В. О. Наливайченко, Р. А. Чубаров і багато інших представників влади, а також, звичайно, жителі Криму. Розповідь журналістки супроводжується фотохронікою кримських подій, що допомагає читачеві зримо уявити, як велася підготовка росією

анексії Криму, як на півострові з'явилися «зелені чоловічки», як відбувалося захоплення влади і проводився так званий референдум про приєднання Криму до росії.

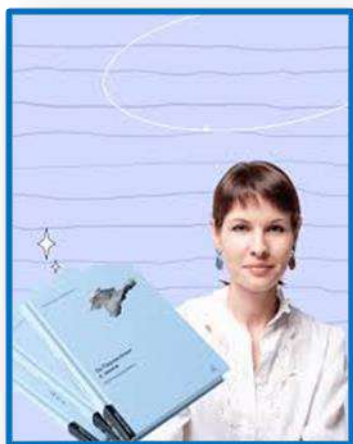
У додатку до книги представлений протокол засідання РНБО України, присвячений подіям у Криму, а також нарис директора Національного інституту стратегічних досліджень академіка В. П. Горбуліна «Крим. Війна: передумови російської агресії».

Гуменюк Н. Загублений острів : книга репортажів з окупованого Криму / Н. Гуменюк. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. – 312 с.

Наталя Костянтинівна Гуменюк – українська військовослужбовиця, капітан 1 рангу ДПСУ, учасниця російсько-української війни. Кавалер ордена княгині Ольги III ступеня (2022). Екс-речниця Сил оборони півдня України.

Це збірка репортажів з тимчасово окупованого Криму, куди журналістка їздила впродовж 2014-2019 рр. У книжці – справжні історії – трагедії людей, життя яких кардинально змінилося після 2014 року. Підприємці та пенсіонери, кримські татари, студенти й громадські активісти, правозахисники та військові, люди з різними політичними та ідеологічними поглядами відверто розповідають свої історії: одні діляться тихим, глухим болем, інші – просто втомилися мовчати й боятися. Ця книга – багатоголосся окупованого Криму, де окремі розповіді творять єдину спільну історію, яка ще не завершилася.

Левкова А. За Перекопом є земля. Кримський роман / А. Левкова. – 7-ме вид. – Київ : Лабораторія, 2024. – 391 с.

Анастасія Левкова – українська письменниця, культурна менеджерка, редакторка і викладачка. Авторка книг **«Старшокласниця. Першокурсниця»**, **«Ашик Омер»** і мовознавчого дослідження **«Спільна мова. Як народжуються і живуть слова»**. Координаторка літературного конкурсу **«Кримський інжир/Qirimincigi»** і співупорядниці однойменних антологій української та кримськотатарської прози, поезії, перекладів. Членкиня Українського ПЕН. (**«ПЕН»** (**«PEN»**) – це аббревіатура, утворена від англійських слів **«poets»**, **«playwrights»**, **«essayists»** та **«novelists»** – **«поети»**, **«драматурги»**, **«есеїсти»** та **«романісти»**. Англійською слово **«pen»** означає **«ручка»**).

Кавалерка французького Ордена Мистецтв та літератури.

Про книгу «За Перекопом є земля»

Крим. Саме тут минуло дитинство, юність і перше кохання головної героїні роману. Саме тут вона зрозуміла, що є українкою. Ні дідусь-підполковник КДБ, ані російська кров у венах не стали цьому на заваді.

Наче орнамент, у романі переплітаються кримськотатарська культура і українська історія. На сторінках книжки читач зустріне з кримськими

татарами, караїмами, українцями, росіянами, німцями, євреями, греками, вірменами Криму, крок за кроком відкриватиме шафи з родинними скелетами. Разом з головною героїнею та її подругою Аліє пройде шлях від їхнього дитинства – з 1990-х – аж до окупації півострова росією в 2014-му, з екскурсами в давнішу історію Криму.

«За Перекопом є земля» – це спроба відкрити материк для півострова, а півострів для материка з незвичного ракурсу. Адже і там, і там є земля. Її варто пізнати й повернути їй цілісність.

Робота над книжкою тривала з 2012 року. З початком окупації Криму, у 2014 році, концепція змінилася. За цей час авторка взяла близько 200 інтерв'ю з більш ніж 50 кримчанами. Деталі їхніх розповідей стали частиною роману.

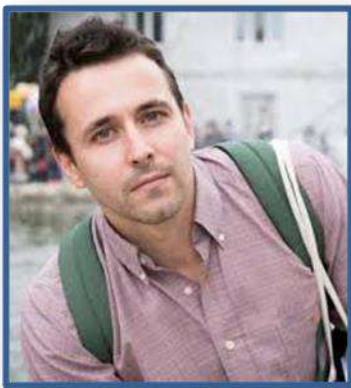
Чому варто прочитати книжку «За Перекопом є земля»

- 📖 Майстерне переплетення кримськотатарської культури, української літератури і родинних таємниць.
- 📖 Роман потрапив у список Найкращих книжок 2023 року за версією ПЕН.
- 📖 Короткий список в номінації Книга року ВВС-2023.
- 📖 «За Перекопом є земля» Анастасії Левкової: подорож у минуле й теперішнє Криму

Шлях незламності: роки АТО

Останнім часом книги про АТО стали дуже популярними, і це не дивно, адже події, що відбувалися на сході країни, стосуються кожного українця. Щодня ми стежили за новинами із зони АТО, однак сьогодні про події на сході України можна дізнатися не тільки з інформаційних випусків, а й з книжок. Вони написані людьми, які там побували та на власні очі бачили весь жах того, що відбувається. І нижче представлений огляд книг про АТО, в яких розказано не тільки про гібридну війну на Донбасі, а й про переплетіння героїзму та зради, любові та ненависті, горя та радості, а також про багато-багато іншого.

Чех А. Точка нуль : збірка есеїв / А. Чех. – Харків : Vivat, 2017. – 224 с.

Артем Чех (справжнє ім'я: Артем Чередник) – український письменник, який від початку повномасштабної війни росії проти України повернувся до лав ЗСУ захищати Україну.

Артем є автором понад 15 романів («Район Д» про рідне місто Черкаси), автобіографії, документальної прози і нон-фікшн. Книги письменника були перекладені німецькою, англійською, польською та чеською мовами. У 2007 році Артем став переможцем всеукраїнського конкурсу «Міський молодіжний роман» із книжкою «Цього ви не знайдете в Яндексі». Артем був

головним редактором проєктів «94 дні. Євромайdan очима ТСН» та «Війна очима ТСН». У 2021 році, письменник отримав премію «Книга року ВВС» за роман

«Хто ти такий?». Про свій військовий досвід на передовій Артем ділиться у книжці «Точка нуль», за яку письменник отримав національні та міжнародні премії, зокрема польської Нагороди ім. Ришарда Капустинського за літературний репортаж у 2019 році.

Зараз Артем проходить службу на північному кордоні України. Головне завдання його підрозділу – це захист Київської області. Навіть під час служби письменник продовжує літературну діяльність, зокрема занотовує свої думки про війну в окремі історії під назвою «Записки інтроверта». У листопаді 2022 виступив на Мюнхенському літературному фестивалі у спеціальній українській програмі під кураторством української письменниці Тані Малярчук.

Збірка точно й влучно оповідає про поділ на «до» і «після» мобілізації, на прірву між цивільним та військовим життям, яку доводиться долати всередині, перш за все, безпосередньому учаснику подій, а потім і його близькому оточенню, яке у свій спосіб переживає невідворотність змін та вчиться шукати нові точки дотику й можливості комунікації. Автор занотовує свої спостереження й переживання та усвідомлює, що минуле назавжди залишається позаду, насувається нова реальність на нього, його сім'ю та всіх, хто разом із ним вирушив на навчання, на полігон, а потім у зону АТО. Автор не зосереджується на героїчних битвах, а змальовує повсякденне життя солдата, вміло акцентуючи на деталях. Манера оповіді Чеха водночас щира, дещо груба, пересипана

гумором та життєвими історіями, з елементами психологізму й пошуком відповідей на неоднозначні питання.

Трагедія оточення

Іловайська трагедія... Про неї знає весь світ. Територія найзапекліших боїв у війні на Донбасі, що тривали з 6 по 29 серпня 2014-го. Цю битву назвуть Іловайським котлом. Українська армія втратила 366 синів, 429 були поранені, 300 потрапили у полон. За неофіційними даними, втрати нараховували більше тисячі українців. У 2019-му році 29 серпня в Україні оголошено Днем пам'яті захисників України, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність країни. Наступний день 30 серпня (*Міжнародний День зниклих безвісти*) став послідовним довершенням Дня пам'яті, щоб згадати і тих військових, яких і досі розшукують близькі. Символом цих жалобних днів стала квітка соняшника. Бо більшість військових полягла на соняшникових полях. На пам'ять про той Іловайський жах і написаний вірш «Соняхи Іловайська».

Вовк І. О. На щиті: спогади родин загиблих воїнів. Іловайськ / І. О. Вовк. – Харків : Фоліо, 2020. – 475 с.

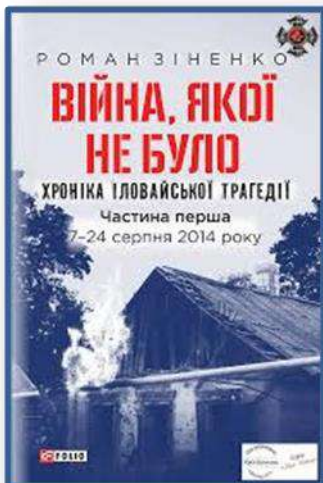

Іловайська трагедія закарбована у першому томі «Щита». Родини загиблих діляться спогадами про тих, хто опинився на війні у перші місяці. Якими вони були до бойових дій, як опинилися на сході, як спілкувалися з родинами, як потім дружини та матері шукали тіла у моргах. «Коли нам подзвонили і сказали, що він поранений – у нас була надія, що він у лікарні, – оповідає дружина Максима Сухенка Світлана, чоловік якої загинув під Іловайськом 29 серпня. – Ми його не знайшли ні в лікарнях, ні в моргах. З батальйону побратими вказали чітко місце, де його залишили, і те село назвали. І ми дізналися, що його поховали на місцевому кладовищі селяни. Ми його ексгумували».

У першому томі мова йде не лише про загиблих в Іловайську, а й розповідається про загиблих на кургані Савур-могила, в Луганському аеропорту, чиє життя обірвалося під «Градами» та на розтяжках. Це туга і біль живих за тими, хто пішов у засвіти.

У 2020 році тритомник отримав нагороду BookForum. Видання назвали колективним пам'ятником героям війни.

Зіненко Р. А. Війна, якої не було. Хроніка Іловайської трагедії. Ч. 1 / Р. Зіненко. – Харків : Фоліо. – 2019.

Два томи «Війни, якої не було» – це хроніка. По днях, з 7 до 31 серпня, розписана іловайська операція. Хроніки ґрунтуються на спогадах близько семисот бійців і офіцерів, журналістських розслідуваннях, фотографіях, відео, звіті тимчасової слідчої комісії Верховної ради. Переважна більшість зібраних автором фактів у книжках була оприлюднена вперше. Наприклад, до того мало хто знав обставини, як російські військовослужбовці Руслан Ахметов і Арсеній Ільмітов потрапили у полон під Іловайськом. У книзі розповідається, хто їх захопив, за яких обставин і що з ними сталося під час виходу «коридором». Це зробили солдати й офіцери частини 3-го батальйону 51-ї окремої механізованої

бригади, яка потім була розформована.

У двотомнику-розслідуванні немає відповіді, хто винен. Лише те, як це було.

«Чому так було? Що спонукало до того, щоб так було? Це питання, на які мають відповісти інші люди. Слідство збило більше, ніж я. 250 томів справи, але, на жаль, поки вони засекречені», – говорив у 2019 році Зіненко.

Зіненко Р. А. Іловайський щоденник / Р. А. Зіненко ; [пер. з рос. Т. В. Рассадкіної]. – Харків : Фоліо, 2017. – 282 с.

Перед тим, як написати «Війну, якої не було», Зіненко опублікував «Щоденник», у якому детально описав кожен день боїв за Іловайськ, де він був з 18 серпня.

Кожен день щоденника нагнітає відчуття близької трагедії. На підході до Іловайська бійці натрапили на машину з розстріляними бійцями Нацгвардії. «Толік і Богдан повернулися до машин і розповіли, що бачили у «зеленці»: «Там повна... Багато трупів». Навколо панувала гнітюча тиша, яку порушували лише поодинокі повідомлення по рації і шум вітру у навколишній «зеленці».

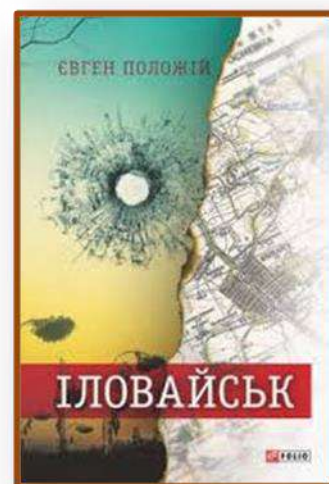
Толік і Богдан не знали, що йдуть у котел, а читачі знають. І хочеться їх зупинити: «Вибух розкидав з броні бійців у різні боки, тіла яких розліталися на висоту від трьох до п'яти метрів. Одночасно з ними вверх злетіла башта БМП і, піднявшись на кілька метрів, впала на землю. ... Тіло, немов тряпчана лялька, неприродньо перекинулось у повітрі, і, падаючи вниз, повисло на високовольтних лініях електропередач».

Положій Є. В. Іловайськ: розповіді про справжніх людей / Є. В. Положій. – Харків : Фоліо, 2016. – 378 с.

Євген Положій вирішив написати «Іловайськ» після поїздки до друга, який розповів, як вивозив «двохсотих» з-під Іловайська. Книжка вийшла у 2015 році та стала однією з перших на тему Іловайська. На неї був великий попит. Лише 5 тисяч примірників поїхало до бібліотек, були перевидання накладів, нагорода «Коронації слова».

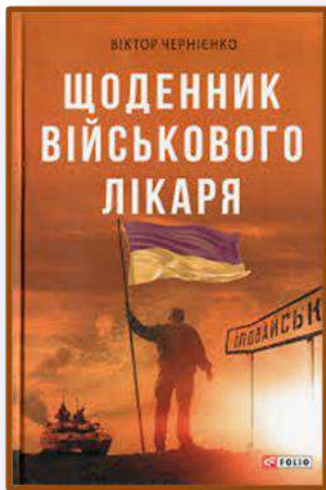
Хоч це художній роман, він заснований на розповідях реальних людей. Збираючи матеріал, автор розмовляв з тими, хто вижив в «Іловайському котлі»: бійці підрозділів «Донбас», «Дніпро-1», «Херсон», «Миротворець», 17-ої танкової, 51-ї, 92-ї та 93-ї бригад, 39-го, 40-го та 42-го територіальних батальйонів, Сумського прикордонного загону.

Головний герой роману – Бойченков, колійник на залізничній станції. Звичайна людина, яка пішла на війну за власним бажанням. У котлі він вижив, але бійці навколо нього – ні. І те, як вони вмирали, як намагалися врятуватися у «зеленці» під свист куль та вибухи артилерії, як потрапляли у полон і горіли разом з цивільними – все це не вигадки, а свідчення тих, хто пройшов той шлях.

«Він біжить під дзижчання безпілотників і шелест куль, і бачить, як вдалині розсипалися живими мішенями по неораному полю танки, бетеери, беемпе, бачить, як горять вантажівки, бачить чорний обпалений «градом» чи «смерчем» автобус із білими, як молоко, як сіль, як перший сніг, двома скелетами, що стирчать із вікна, наче в дитячому атракціоні «кімната жахів».

Чернієнко В. Щоденник військового лікаря / В. Чернієнкою – Харків : Фоліо, 2020. – 188 с.

Військовий хірург **Віктор Чернієнко** написав книгу про себе: як опинився на сході, що там робив, як у складі 51-ї окремої механізованої бригади пережив бої в Іловайську і вихід з оточення.

У книзі немає аналізу операції, порівняння зброї та техніки, роз'яснень про допущені прорахунки під час операції. Але там є набагато цінніша оповідь: будні хірурга на війні. Як оперував в умовах антисанітарії, як не було медичних матеріалів, як неправильно організовували евакуацію поранених. Також є детальні описи взаємодії з місцевими та допомоги їм з боку військових.

П'ять днів Віктор з бійцями виходив з оточення. Без води та їжі, карт і навігації під постійним обстрілом. І у цій частині описано не лише, як це було, а й те, який страх відчували бійці й автор, як вони любили життя і прагнули вижити.

Це книга про простих українських хлопців, які опинилися на війні, про їх мужність, неймовірний героїзм та людяність при захисті України.

Незламні кіборги української землі

Вовк І. О. На щиті: спогади родин загиблих воїнів. Донецький аеропорт / І. О. Вовк. – Харків : Фоліо, 2020. – 572 с.

Ірина Вовк – українська журналістка, волонтерка, очільниця Благодійного фонду «24», покликаною допомогти українським бійцям Збройних Сил та добровольчим батальйонам армії України. Народилась та виросла на заході України. Студіювала на кафедрі журналістики в Академії друкарства, що у Львові. Працювала у польовій журналістиці, знімала репортажі про російсько-українську війну та бійців АТО. Висвітлювала на телебаченні воєнні події на сході України, зокрема на новинарному порталі «ZIK» та «24 каналі».

Поєднує роботу кореспондентки із благодійністю та письменництвом.

Ірина Вовк здобула визнання з виходом у друк трилогії творів про війну на сході України, що оповідають про життя та смерть бійців АТО у формі інтерв'ю. Тритомник військової кореспондентки сформовано такими книгами: «Ізоляція. Таємні в'язниці Донбасу в оповідях врятованих від тортур та смерті» (2020), «На

щиті: спогади родин загиблих воїнів. Донецький аеропорт» (2020) та «На щиті. Спогади родин загиблих воїнів. Дебальцеве» (2020).

Лойко С. Аеропорт: головна книга про війну, якої не мало бути, і про героїв, які хотіли жити, але вмирали : роман / С. Лойко ; [пер. з рос. О. Гончар]. – Київ : БрайтСтарПаблішинг, 2016. – 376 с.

Американський фоторепортер російського походження, кореспондент Los Angeles Times Сергій Лойко презентував роман «Аеропорт», присвячений подіям, які розгорталися у Донецькому аеропорту у 2014 році, і його захисникам – українським «кіборгам».

«Ось книга. Я коротко скажу, щоб не було запитань. Це не хроніка Донецького аеропорту, його захисту. Я був у Донецькому аеропорту якихось мізерних 4 дні. Тобто я побачив просто краплю того, що там дійсно відбувалося за всю цю облогу. Але ось той дух, та лють, той символ мужності, яку я побачив там в очах цих хлопців, вони мене надихнули на цю книгу. І я відразу зрозумів, що я не можу писати хроніку, тому що я не був в аеропорту разом з ними до самого кінця», – сказав Лойко.

Як розповів автор, всі персонажі у книзі вигадані, але 90% того, що описується в романі «Аеропорт», це правда, яку побудовано на реальних фактах. Головний герой роману –

журналіст, і, як підкреслив Лойко, це єдиний образ, від початку і до кінця вигаданий. Усі решта персонажів вигадані, але мають конкретних прототипів, деякі образи зібрані.

За його словами, події у книзі можуть бути зміщені у часі або в просторі, але більшість із них передаються так, як це відбувалося насправді. Автор додав, що він постарався зберегти пряму мову всіх «кіборгів» такою, якою вона була у реальності.

В той же час, письменник зазначив, що у книзі є «велика любовна лінія». Але побудовано її на реальних фактах чи ні, він не сказав.

Одним з головних військових консультантів під час написання Лойка цього роману був один з «кіборгів», старший сержант 79-ї окремої аеромобільної бригади Збройних Сил України Сергій Танасов.

«Я читав, і у мене знову всі мої друзі були переді мною... Але кожен читач для себе візьме те, що він визнає потрібним... Найголовніше, що тут передано дух справжнього українського солдата, справжнього захисника своєї Батьківщини», – сказав Танасов.

Також Танасов підкреслив, що читач перейметься «останньою частиною історії України». І кожен, хто візьме у руки роман «Аеропорт», зможе побувати у Донецькому аеропорту разом з «кіборгами» і буде увесь час з ними поруч. «У вас волосся не один раз встане», – впевнений він.

За словами Лойка, ідею про написання книги він виношував у собі 9 місяців. «Вона просто рвалася з мене, і я не міг її не написати», – додав він.

На написання роману «Аеропорт» Лойку знадобилося півтора місяці. Книгу також перекладено українською мовою.

Книги, події яких пов'язані з військовими подіями в Криму та війною на сході України.

Ананьєв В. Сліди на дорозі / В. Ананьєв. – 4-те вид. – [Кам'янець-Подільський] : ФОП Гордукова І. Є., [2019]. – 375 с.

Бура Д. М. Хроніка війни. 2014-2021 / Д. М. Бура, О. В. Красовицький. – Харків : Фоліо. – 2020.

Т. 1 : Від майдану до Іловайська. – 2020. – 478 с.

Т. 2 : Від першого до другого «Мінська». – 2020. – 474 с.

Т. 3 : П'ять років гібридної війни. – 2020. – 478 с.

Вовк І. О. Ізоляція. Таємні в'язниці Донбасу в оповідях врятованих від тортур та смерті / І. О. Вовк, Д. М. Бура. – Харків : Фоліо, 2020. – 348 с.

Вовк І. О. На щиті: спогади родин загиблих воїнів. Дебальцеве / І. О. Вовк. – Харків : Фоліо, 2020. – 604 с.

Голос війни. Історії ветеранів / [редактура та упорядкування Л. Ганжа]. – Київ : [ТОВ «Рема Прінт»], 2017. – 223 с.

Добробати / [керівник проекту І. Рябчий]. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Фоліо, 2018. – 325 с.

Запека В. Л. Батальйон «Полтава». Роки війни : фото та розповіді / В. Л. Запека. – Житомир : Видавець О. О. Євенок, 2018. – 152 с.

Запека В. Л. Герої, херої та не дуже : воєнно-сатиричний роман / В. Л. Запека. – Житомир : Видавець О. О. Євенок, 2020. – 236 с.

Запека В. Л. Цуцик : антивоєнний роман / В. Л. Запека. – Житомир : Видавець О. О. Євенок, 2019. – 224 с.

Лазарович М. Російсько-українська війна (2014-2017) : короткий нарис / М. Лазарович. – Вдавництво «Лілея-НВ», 2017. – 239 с.

Літопис самовидців: дев'ять місяців українського спротиву / [упорядник О. Забужко]. – Київ : Комора, 2014. – 310 с.

Макєєв В. 100 днів полону / В. Макєєв. – Харків : «Фоліо», 2016. – 190 с.

Мамалуй О. О. Воєнний щоденник (2014-2015) / О. О. Мамалуй ; [пер. з рос. Є. Тарнавського]. – Харків : Фоліо, 2019. – 285 с.

Михайлишин І. Я. Танець смерті : щоденник добровольця батальйону «Донбас» / І. Я. Михайлишин. – Харків : Фоліо, 2019. – 315 с.

Музика М. Савур-Могила : військові щоденники / М. Музика, А. М. Пальваль, П. Потехін ; [пер. з рос. С. А. Заяць]. – Харків : Фоліо, 2017. – 316 с.

Мусаева С. Мустафа Джемилев: нестигаемый / С. Мусаева, А. Алиев. – Харків : Vivat, 2017. – 272 с.

Неоголошена війна. Невідомі факти і хронічки АТО. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля. – 510 с.

Орел І. Хроніка одного батальйону / І. Орел. – Харків : «Права Людини», «Фоліо», 2016. – 177 с.

Пальваль А. Н. Савур-Могила: військові щоденники/ А. Н. Пальваль, М. І. Музика. – Харків : Фоліо, 2016. – 220 с.

Плохій С. Забуті покидьки Східного фронту / С. Плохій ; [пер. з англ. Н. Коваль]. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. – 320 с.

Позивний «Воланд» Вальгала - експрес : автобіографічна оповідь / Позивний «Воланд». – Київ : Орієнтир, 2017. – 128 с.

Позняк-Хоменко Н. Волонтери: сила небайдужих / Н. Позняк-Хоменко ; Український інститут національної пам'яті. – Тернопіль : Джура, 2020. – 360 с.

Родін І. Батальйон «Донбас». Записки добровольця / І. Родін ; [пер. з рос. В. М. Верховеня]. – Харків : Фоліо, 2020. – 188 с.

Світова гібридна війна: український фронт : [монографія] / за редакцією В. Горбуліна ; Національний інститут стратегічних досліджень. – Харків : Фоліо, 2017. – 496 с.

Солтис П. 370 днів у камуфляжі : (записки артилериста) / П. Солтис. – Острог ; Здолбунів : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2016. – 328 с.

Стеблівський Є. В. Кіборги. Сага про воїнів : роман / Є. В. Стеблівський. – Київ : Ярославів Вал, 2016. – 264 с.

Стеблюк В. Синдром АТО: нотатки «Айболіта» / В. Стеблюк. – [Київ] : Дух і Літера, [2017]. – 288 с.

Тимчук Д. Вторгнення в Україну: хроніка російської агресії / Д. Тимчук та інш. – Київ : Бпайт Стар Паблішинг, 2016. – 239 с.

У вогняному кільці: оборона Луганського аеропорту / [укладач С. Глотов, А. Глотова та ін.]. – Харків : Фоліо, 2018. – 540 с.

Шевченко А. Слов'янськ. Початок війни / А. Шевченко. – Харків : Фоліо, 2020. – 431 с.

Шляхами неоголошеної війни : присвячується всім патріотам, які події 2014-2017 років пропустили через свої серця і душі / [упорядник В. Сусід]. – Полтава : Полтавський літератор, 2019. – 278 с.

Якушев В. Карателі / В. Якушев. – Київ : ДІПА, – 680 с.

Щоденники, що стають сповіддю

У 2014 році Збройні сили України, підкріплені добровольцями, зупинили просування окупації, звільнили від загарбників частину захоплених територій і до 24 лютого 2022 року основні події сучасної російсько-української війни точилися на сході нашої країни.

Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну остаточно зірвало маску з агресивного путінського режиму, що всі ці роки прикидався «миротворцем» та «третьою стороною» у війні на сході України. Весь той час ворог поширював світом дезінформацію, брехню про «Донецьку та Луганську народні республіки», які насправді були і залишаються підконтрольними Москві окупаційними режимами в Донецькій та Луганській областях України. Путін намагався переконати світ, буцімто в Україні триває «громадянська війна».

Широкомасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року принесло війну на всю територію України. У спротиві російському агресору Український народ продемонстрував світові приклади мужності, стійкості, сміливості, кмітливості та єдності перед жорстоким ворогом, що чисельно переважає.

Російська федерація розв'язала проти України імперіалістичну, загарбницьку й екзистенційну війну, спрямовану не лише на захоплення території, а й на знищення української державності, нашої національної ідентичності, геноцид українського народу. Російська держава й ідеологія рашизму, яку сповідує російський політикум і підтримує більшість пересічних росіян, офіційно заперечують існування українців як окремої нації, а ті, хто не погоджується з цим, підлягають фізичному знищенню.

На тимчасово окупованих українських територіях росіяни повторюють найгірші практики нацизму – масові розстріли, депортації, знущання над цивільним населенням, плундрування та розкрадання приватної власності, культурної спадщини, музейних колекцій. Різанина в Бучі, Ізюмі, масове знищення людей у Маріуполі стали наочним проявом геноцидної політики Москви. Звірства, воєнні злочини, гвалтування, вчинені російськими загарбниками в Україні, шокували світ.

Не маючи спроможності перемогти на полі бою, російська держава-терорист вдається до варварських обстрілів українських міст і критичної інфраструктури. Більшість ракетних атак націлені на цивільні об'єкти.

Повномасштабний напад пришвидшив консолідацію української нації. Національна єдність стала основою успішного спротиву. Наступ військ РФ вдалося зупинити завдяки спільним зусиллям українців, які стали на захист держави в лавах Збройних сил України, Національної гвардії України, масового волонтерського руху.

Героїчний опір українців – це не лише боротьба за фізичне виживання Українського народу та свободу країни. У цій війні Україна захищає свій європейський вибір, національну ідентичність і цінності як частину європейських. Українці проливають кров за вільну, демократичну Європу.

24 лютого 2022 року життя кожного та кожної з нас змінилося назавжди. Хтось пішов захищати країну, хтось вимушений був покинути власний дім та рятувати сім'ю. Роки єдності, відваги, любові та волонтерства. Але також роки втрат та болісних прощань на вокзалах.

В умовах повномасштабної війни українська література стає не лише способом документування подій, а й інструментом осмислення національної ідентичності та боротьби з ворожою пропагандою. Через поезію, репортажі та

прозу митці досліджують тяглисть української культури, переосмислюють образи й архетипи. Війна змінює сприйняття класичних творів і спонукає шукати нові форми висловлювання, балансуючи між документальною фіксацією і художнім переосмисленням травматичного досвіду.

Бережко-Камінська Ю. Україна: пекельний 22-й : народний щоденник / Ю. Бережко-Камінська, А. Багірова. – [Київ] : [Артіль], [2023]. – 320 с.

Юлія Миколаївна Бережко-Камінська (народилася 1982 у селі Чорнобаївка, Білозерського р-ну, Херсонської області) – українська письменниця і журналіст, член Національної спілки письменників України та Всеукраїнської літературної асоціації «Конгрес літераторів України». Головний редактор газети «Ірпінський вісник».

Свій знаменитий родовід Юлія простежила до сьомого коліна. Юля навчалася в Чорнобаївській санаторній школі-інтернаті, потім у Херсонському лицейі імені О. Мішукова при Херсонському державному університеті. Паралельно закінчила музичну школу по класу фортепіано і скрипки. Ще з дитинства почала писати вірші, перемагала у багатьох конкурсах і точно знала, чим хоче займатися в житті, але саме поезія стала її життєвим кредо.

Юлія вивчала журналістику в Київському національному університеті ім. Т. Шевченка, у 2012 році закінчила там аспірантуру при Інституті журналістики.

Авторка 4 книг поезій («Є задля чого нам жити», «Контрасти», «Між видихом і вдихом», «Так хочеться жити»), більше 350 публікацій у періодиці.

Друкувалася у журналах і газетах: «Дніпро», «Україна», «Золота пектораль», «Жінка», «Крила», «Однокласник», «Летопись Причорноморья», «Отражение», «Медіа Експерт», «Алые паруса», «Пульсар Приірпіння», «Літературна Україна», «Література і життя», «Киевские ведомости», «Комсомольская правда», «Літературний Крым», «Україна молода», «Персонал плюс», «Ворзельські вісті», «Родовая газета» та інших.

В альманахах і книжках: «Письменники Херсонщини – дітям», «Святий Володимир», «Поэтическая палитра», «Крила», «Королі Ліри», «Парус надежды», «Первоцвіт», «Чиста криниця», «Степ», «Молода Муза», «Каштановый дом», «Літературна лоція Херсонщини 17-21 ст.», «Вишиванка», «Мозаїка слова», «Лицарі слова» та інших.

У співавторстві з композитором Ігорем Покладом написаний «Гімн Ворзеля» та «Ворзельський вальс», а також більше 30 текстів покладено на музику різними авторами.

Видання є переможцем щорічного конкурсу Департаменту суспільних комунікацій КМДА й отримало позитивні відгуки на міжнародних виставках у Польщі та Литві.

Це – книга-розповідь, книга-сповідь, документ, що відтворює події трагічного для України 2022 року, починаючи від 24 лютого. Саме цього дня російська федерація почала повномасштабне військове вторгнення.

У виданні вміщені близько 160 авторських текстів, а також інтерв'ю з постраждалими від російсько-української війни та історичні хроніки, котрі допомагають глибше зрозуміти значення нинішніх подій, побачити в цьому красномовні паралелі з минулого.

Алла Багірова – журналістка, історик, директорка Музею історії і культури «Уваровський дім», членкиня Національної спілки журналістів України. У своєму презентаційному виступі вона говорила про те, що ця книга дійсно народна. Зі сторінок видання промовисто свідчать голоси очевидців. Це документ, який уже не приховати, не викреслити, не забути.

Автори видання, окрім суто авторських матеріалів до книги додали людські емоції, виплеснуті на сторінках живі думки, історії, щоденники українців з усіх куточків нашої держави, що були написані в перші дні, тижні, місяці від 24 лютого 2022 року.

Воробйова О. Рани землі Бучанської. Місто-герой Буча / О. Воробйова. – [Київ] : АртЕк, [2023]. – 384 с.

Книга «*Рани землі Бучанської*» написана на основі реальних свідчень і подій, що відбувалися у Бучанському регіоні під час вторгнення російських військ.

Її було видано наприкінці 2023 року за сприяння Держкомтелерадіо. Перший наклад книги – 1000 примірників відправили по бібліотекам України.

Ольга Воробйова – авторка книги, а також безпосередній свідок кривавих злочинів російських окупантів. Протягом окупації Київщини вона весь час перебувала у селищі Ворзель. А після звільнення рідного краю почала збирати свідчення трагічних подій, які передала у формі нарисів та художніх роздумів на сторінках книги.

Кожен розділ – нова історія, сповнена невимовним болем і жахом. На сторінках книги:

- хроніка подій,
- факти злочинів окупантів,
- реальні історії героїчного спротиву.

Пані Ольга особисто зустрічалася із родичами загиблих та спілкувалася, щоб дізнатися подробиці трагедії.

Книга важка для читання, адже містить детальні описи та болючі моменти загибелі невинних людей.

Оповідання з книги визнали кращими на львівському літературному конкурсі. Також книгу заплановано видати іноземними мовами, аби весь світ дізнався про ті жахіття, які накоїли росіяни.

Є книги особливі. Їхня поява на світ викликана не стільки бажанням автора, скільки – його обов'язком. Перед вами – саме така книга! Але на початку варто

познайомити читача з непересічною особистістю авторки: Воробйова Ольга Степанівна, народилась 2 квітня 1942 року в селі Бобрикове Антрацитівського району Луганської області. Її батько, Степан Федорович, учасник Другої світової війни, понад сорок років пропрацював у сільській школі вчителем біології, хімії та німецької мови. Мати, Наталія Андріївна, шила на замовлення сукні, костюми, спідниці... Ось в такому духовно-майстровитому середовищі зростала Оля, яка пішла батьківською стежкою, здобувши вчительську освіту. Вона також змалечку була привчена до роботи: прала, прасувала, прибирала, полола грядки, а ще – багато читала. Звідти – потяг до слова.

Педагогічний стаж авторки цієї книжки – сорок три роки! Вона за свою працю нагороджена знаком «Відмінник народної освіти».

У доробку О. С. Воробйової – десять книг поезії, прози, документалістики. Найбільшою її працею є художньо-історичний роман «Хирург от Бога», про життя та діяльність Валентина Феліксівича Войно-Ясенецького, видатного хірурга, доктора медичних наук, професора, духовного письменника, богослова, мислителя. Над романом вона працювала вісім років. Нині шкодує, що написала його російською й сподівається перевидати українською мовою...

У 2013 році побачила світ збірка Ольги Воробйової «Коли плачуть церковні дзвони», до якої увійшло сім повістей та оповідань, що знайомлять читача з життєвими історіями слобожанського села. У плодovitий сумський період вийшли друком, зокрема, її книги для дітей: «Веселе дитяче дозвілля», «Бабусині казки», а ще збірки поезій: «У вихорі долі», «Рідні береги».

І ось ще один переїзд. Знаковий і трагічний. 2021 року родинні обставини змусили О. С. Воробйову перебратись до містечка Ворзель Київської області. Цей поворот долі Ольга Степанівна сприйняла гідно й вирішила, що він стався не випадково. Книга – цьому свідчення. Авторка присвячує її світлій пам'яті мешканців територіальних громад Бучанського району Київської області, трагічно загиблих під час широкомасштабної російської збройної агресії 2022 року й тим, хто мужньо чинив спротив ворогу.

Матеріал, який зібрала Ольга Воробйова, певен, будуть вивчати міжнародні юристи, судді під час оформлення вироків окупантам, які прийшли на нашу мирну землю. Тим паче, що всі факти, наведені в книзі, мають письмові підтвердження тих, хто ними поділився. Книгу важко читати. Але потрібно, щоб зрозуміти психологію українців і прояснити наміри «визволителів», зомбованих кремлівською пропагандою. Це – колосальна праця, якій передували зустрічі авторки з десятками людей.

Горбулін В. П. Російська війна проти України. Як нарешті розірвати чотирьохсотрічне замкнене коло / В. П. Горбулін, В. В. Бадрак. – Київ : Брайт Букс, 2024. – 302 с.

Ця книга написана у досить важкі часи для України – у пору певної невизначеності, непередбачуваності та порушеної інваріантності в усьому світі. Той факт, що передмову до неї написав видатний український генерал, головнокомандувач Збройних Сил України у 2021-2024 роках, Герой України

Валерій Залужний є, серед іншого, свідченням, що події відбувалися у піковий момент історії Української держави, доленосний час формування нації.

Україна перебувала у момент завершення книги в епіцентрі глобального протистояння. Та й досі в цій вкрай небезпечній зоні.

У книзі автори послідовно доводять, що українська армія є принципово новим військом, здатним перемагати потужні за чисельністю та озброєннями угруповання московських загарбників. Що є передусім технологічною армією. При чому, далеко не тільки завдяки західній зброї, яка протягом шаленої бійні й такої невинної підтримки надавалася дозовано, та переважно зі стриманим підходом до передачі Києву нових військових технологій. Але Україна продемонструвала низку видатних феноменів – про них автори розповідають у деталях.

Читачам представлено низку епізодів креативності, гнучкості та неабиякої кмітливості українців. А ще – визнання дієвості «москітних стратегій» у тактиці сучасної війни, яка насправді стала війною перехідного періоду (у книжці це ґрунтовно пояснюється). Україна, що практично не мала надводного флоту, здійснила недосяжне – позбавила росію контролю над північно-західною частиною Чорного моря та ще й знищила третину ворожого Чорноморського флоту. А також позбавила окупаційні угруповання спокою на усьому Кримському півострові. Дотягнулася дронами не тільки до Москви й Санкт-Петербурга, але й почала громити виробничі потужності оборонних підприємств на європейській частині РФ та відчутно вплинула на функціональність нафтопереробної галузі країни-агресорки. Ракети умовно сучасної системи ППО-ПРО Patriot в руках українських захисників впевнено перехоплюють навіть новітні гіперзвукові ракети противника «Кинжал» – цим не тільки був перекреслений міф про «чудо-зброю» (про це з пафосом розповідав кривавий кремлівський диктатор путін у 2018 році), але й поставлено під сумнів ефективність застосування ядерної зброї – через ймовірність знищення її носіїв над територією країни, що здійснює пуск. Без перебільшення, це епохальні воєнні досягнення, значну частину яких українці забезпечили власними інноваційними рішеннями та зухвалістю розвідників-спецпризначенців.

Зрештою ця книжка торкається всіх аспектів російської війни 2022-2024 років: від оцінок суто військового досвіду до філософського й психологічного розтинів. У ній автори намагаються переосмислити й усвідомити, як жити далі вже з наявною в новітній історії людства російсько-українською війною, для чого проводять синтетичний аналіз буття світу в міленіумі зі спробою одночасно зазирнути в минуле та майбутнє, діляться своїм поглядом на події у світі і країні й дають власні відповіді на цілу низку важливих та цікавих запитань, серед яких:

📖 як росія готувалася до війни й чому путін ризикнув почати таку жорстоку й руйнівну континентальну війну;

- 📖 яким чином відбулася глибока деградація російської держави та, як її суспільство захворіло на майже невиліковну хворобу;
- 📖 що не так із підготовкою українського наступу 2023 року, якого путін боявся тваринним страхом;
- 📖 які чинники переконали захід провести незворотну ревізію філософії підтримки України в боротьбі за незалежність;
- 📖 якою є роль України в формуванні нової системи міжнародної безпеки;
- 📖 чи подорослішає світ, щоби по-справжньому адекватно й ефективно відповідати на сучасні цивілізаційні виклики.

Автори цієї книжки добре відомі читачеві. Академік *Володимир Горбулін* у своїй роботі «Як перемогти росію у війні майбутнього» (2020) передбачив війну дронів і роботів та апелював до «асиметричної війни» із застосуванням москитних стратегій – саме це дало змогу Україні вистояти й не припинити рух до перемоги в найважчий час війни. *Валентин Бадрак* у своїй «Східній стратегії» (2011) позначив готовність Москви до великої війни проти України й відпрацювання сценаріїв нападу. Об'єднавшись, автори зберегли свою відвертість.

Володимир Горбулін – політик, вчений, державний діяч. Академік та перший віце-президент Національної академії наук України. Герой України.

86-річний Володимир Горбулін вважається «батьком» ракетно-космічної галузі незалежної України. Прийшовши до влади в 1994 році, як близький соратник президента Леоніда Кучми, він отримав завдання підняти з колін оборонну промисловість, армію і космічну галузь молодोї країни.

Багато доленосних рішень в той період ухвалювали за безпосередньої участі Горбуліна. Ба більше, він залишався на авансцені української політики і пізніше, був радником зі стратегічних питань Віктора Ющенка, Олександра Турчинова і Петра Порошенка, а також очолював наглядову раду Укроборонпрому указом президента Володимира Зеленського.

В серпні 2021 року з його рук Горбулін отримав звання Герой України за «визначні особисті заслуги у розбудові української державності, зміцненні системи національної безпеки та оборони».

Зараз Володимир Павлович зосереджений на роботі в Національній академії наук України, де є першим віце-президентом. Паралельно пише книги разом зі своїм постійним співавтором Валентином Бадраком – директором Центру дослідження армії, конверсії і роззброєння. В своїх творах вони аналізують перебіг російсько-української війни, визначають закономірності і роблять прогнози щодо розвитку ситуації.

Валентин Бадрак – відомий військовий експерт, автор кількох романів та низки книжок з психології успіху у різних сферах людської діяльності.

«Вже сьогодні ми винайшли спосіб, як воювати і перемагати найсильніші армії ХХІ століття. Вочевидь, що саме технології мають забезпечити стійкість української нації. ... Саме ця книга спонукає до роздумів, якою буде війна

майбутнього», – такі слова написав легендарний головком Залужний у передумові до цієї аналітичної роботи авторів.

Долгоновська Л. Залізний генерал. Уроки людяності / Л. Долгоновська. – Харків : Vivat, 2024. – 208 с.

Її кар'єрі і досягненням можна позаздрити, колом її спілкування – пишатися, а її енергійністю – просто захоплюватися. Та все, що уродженка Борзни, комунікаційниця **Людмила Долгоновська** має на тепер, не впало якимось подарунком з небес, не прийшло само по собі чи «по знайомству».

Їй не було й тридцяти років, коли на тендітні, дівочі плечі ліг тягар надзвичайної відповідальності. Цю відповідальність, важливість власної роботи вона обрала сама. Вона до неї прагнула і жодного разу не стратила.

Людмила Долгоновська народилася в Борзні. Закінчила гімназію ім. П. Куліша з «золотою» медаллю. Навчалася в Ніжинському державному університеті ім. М. Гоголя (історикня), потім – на філософському факультеті Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Кандидатка філософських наук.

Після захисту дисертації кілька років працювала у Малій академії наук України з нинішнім міністром освіти та науки Оксеном Лісовим.

У 2016 році очолила управління стратегічних комунікацій Луганської ОДА, з початку 2019 – помічниця депутатки Ганни Гопко, яка тоді очолювала Комітет Верховної Ради у закордонних справах.

Співзасновниця громадської організації «Мережа захисту національних інтересів «АНТС».

У 2020 році прийшла у Збройні сили України. До березня 2023 року була радницею зі стратегічних комунікацій Головнокомандувача ЗСУ. Нині – керівниця служби президента American University Kyiv.

Нині працює в American University Kyiv – університеті, який має партнерство з одним із найбільших вишів США. Це – освіта за американськими стандартами, дуже якісна, із затребуваними спеціальностями та гарними навчальними програмами.

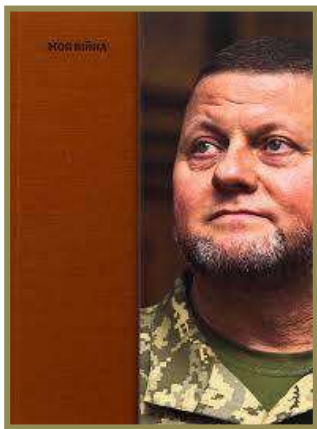
Залізний генерал, легендарна постать, Герой України, Головнокомандувач Збройних Сил України (2021-2024), воєначальник, якого історія запам'ятає людиною, яка зламала план російського «бліцкригу» й розвінчала міф про непереможність російської армії, один зі 100 найвпливовіших людей 2022 року за версією журналу Time.

Який він насправді? Якою є історія становлення великого воєначальника, відомого загалу як залізний, а близьким – як щирий, скромний, вимогливий і водночас турботливий? Книжка Людмили Долгоновської дозволить

зазирнути за лаштунки доленосних подій, почути голоси тих, хто стояв пліч-о-пліч із Валерієм Залужним. Як очевидиця й радниця Головнокомандувача зі стратегічних комунікацій авторка розповідає, хто підтримував генерала та що додавало йому наснаги просто «робити свою роботу», – а насправді керувати й уособлювати легендарне українське військо, кожного воїна, який тримає оборону й звитяжно виборює для України можливість бути.

Залужний В. Моя війна : [роман] / В. Залужний. – [2-ге вид.]. - [Івано-Франківськ] : [Вавилонська бібліотека], [2024]. – 248 с.

Бойовий генерал, колишній Головнокомандувач Збройних Сил, а нині посол України у Великій Британії **Валерій Залужний**, в авторській колонці розмірковує про корені ідентичності, силу єдності й найголовніші історичні уроки, які українці змушені вивчити просто зараз.

Народився в 1973 році у звичайному українському місті, у звичайній українській родині. Добре пам'ятає дитинство.

У родині всі розмовляли українською. Але свою першу вишиванку він вдягнув уже дорослою людиною. У ті часи, в містечку, де ріс, українських пісень співали чимало.

Вдостачу було й літератури і журналів українською мовою. У скромній хаті діда, де Залужний провів дитинство, не пам'ятає жодної російської книжки, окрім підручників мами з російської літератури.

А отже, говорячи про нашу країну та її роль сьогодні, ми можемо вести мову лише про нас – людей, які об'єднані в державу Україну. Немає нічого іншого, абстрактного, що може замінити поняття держави. Усе, що в ній є, – це тільки ми з вами. Ми, ті, хто живе зараз. І саме ми відповідальні за сьогодні й за те, що буде завтра.

То що ж ми, всі разом, значимо для світу. Можливо, спочатку краще розповісти світові, які уроки ми вивчили за останні вкрай важкі роки. Ми маємо право про це казати, бо ми вижили у найкривавішій війні ХХІ століття. Бо ми ведемо боротьбу й тримаємо оборону самотужки – проти найжорстокішого ворога з часів фашизму. Ворога, що десятиліттями виховував ненависть до нас у мільйонах своїх громадян – пропагандою. Ця книга анонсована як перша з трилогії, у якій генерал розповідає про себе самого і про війну. Інтерес до цих мемуарів підігриває той факт, що Залужний нині – серед лідерів у рейтингах довіри українців, водночас він майже не спілкується з пресою.

«Ця книжка – особиста розповідь генерала Валерія Залужного про шлях від хлопчика до головнокомандувача Збройних Сил України. А водночас це – історія країни, яка прямує до війни: спершу примарної, у можливість якої ніхто не вірив, а згодом великої і повномасштабної», – так книга «Моя війна» описана на сайті видавництва. У ній, дійсно, мова переважно про самого Залужного – про його родину, дитинство, вибір на користь військової служби, першу подорож закордон, початок російсько-української війни.

У книзі Залужний пише, що коли починав її, дав собі слово не згадувати в ній того, що відбувалося після початку повномасштабного вторгнення – ймовірно, цього варто очікувати в наступних книгах трилогії. «Ця книжка передовсім мала бути про людей і людяність», – пише генерал. І додає, що ця частина «призначена передовсім для молоді»: *«Мені важливо, щоб юнаки і дівчата, які вступають у доросле життя, думали над усім, що відбувається. А ще молодь має повірити тому, що я зараз скажу: доля у ваших руках!»*.

Можливо, саме для молодого читача генерал акцентує увагу на тому, що впродовж життя намагається здобувати освіту, має інтерес до науки. На сторінках книги Залужний наголошує на важливості освіти серед військових і закликає «всіх, хто так чи інакше докладає зусиль до здобуття нашої спільної Перемоги, намагатися бути освіченими».

Валерій Залужний, як виглядає з описаного в книзі, вірить у містику і знаки долі. Один із таких епізодів – генерал розповідає, як іще курсантом зустрів у потязі ворожку. Точніше, пасажирку, що запропонувала йому і побратимам поворожити. Залужний пише, до останнього відмовлявся, але жінка усе одно з ним заговорила. «Я побачила війну. Страшну. У нас, тут. А ти там найголовніший», – сказала вона курсантові Залужному.

Генерал згадує, що у 2021-му вже «пахло» великою війною і що основа для неї закладалася ще за рік до цього: «Саме 2020-го розпочалося розгортання майбутнього ударного угруповання ворога. Передусім на окупованих територіях Донецької і Луганської областей, в АР Крим, а також уздовж державного кордону України. Тоді всі дуже боялися казати про початок створення ударного угруповання й на території Республіки Білорусь».

У цій книзі Залужний практично не згадує про контакти з президентом чи про відносини з Офісом Президента. Хоч і дає зрозуміти, що вони були непростими.

Валерій Залужний розповідає в книзі, що почав її в березні 2023 року. Каже, мав сумніви, чи має що розповісти, але зрештою погодився, що «написання цієї книжки – вже не просто бажання, це обов'язок». Друзями, які спонукали мене до цього, були нині покійний Геннадій Частяков і Юрій Пацук, якого я на той час знав мало», – пише генерал у передмові.

У книзі Залужний також згадує, що писав її разом із дружиною Оленою. Генерал розповідає, що вона збирала рукописи докупи, редагувала, а вже потім їх передавали Юрію Пацуку.

Кутняков С. Порт Маріуполь: історія форпосту на Сході Європи / С. Кутняков. – Київ : АртЕк, 2024. – 216 с.

В Україні вийшла книга «Порт Маріуполь: історія форпосту на сході Європи».

За словами автора, голови правління Фонду оборони України і громадської організації «Країна успіху» Сергія Кутнякова, книга розповідає про

трагічні події широкомасштабного вторгнення росії. «Маріупольський порт майже до середини квітня тримав оборону на Приморському узбережжі і на Кримському напрямку», – зауважив Кутняков.

Видання розповідає про мужність маріупольських портовиків, які допомагали цивільним і військовим, про подвиги оборонців міста. Кожен четвертий маріупольський портовик загинув або зник безвісти, багато працівників порту втратили житло та зазнали поранень.

У книзі також висвітлюються історичні факти про Маріуполь, дослідження щодо дати заснування міста, маловідомі воєнні та економічні події.

Місто, що народилося як козацький форпост рибалок і мисливців, що стало багатим завдяки морському порту – це все про Маріуполь. А ще він уславився першим успіхом у звільненні Сходу України у 2014-му та небаченою мужністю оборонців під час блокади 2022-го.

«Частина книги присвячена історії краю, де згадки про часи Запорозької Січі. Козаки теж витримали ногайську, турецько-татарську навалу», – зазначив Кутняков.

Директорка видавничого дому «АртЕк» Надія Поночовна наголосила на важливості проєкту. «Історію творять люди, пишуть – історики, а ми, видавці, повинні її зафіксувати. І те, що ми зробили, це та історія, яку не можна буде знищити», – переконана вона.

Видання ілюстроване і має електронну версію.

Лаюк М. Бахмут / М. Лаюк. – Київ : Ukraïner, 2024. – 255 с.

Мирослав Лаюк, український письменник, викладач кафедри літературознавства Києво-Могилянської академії, автор низки поетичних і прозових книжок, зокрема збірки репортажів та есеїв «Бахмут» видавництва Ukraïner, яку відзначили премією імені Юрія Шевельова.

Данило Павлов – фотодокументаліст і фотожурналіст. Цих двох людей об'єднує спільний проєкт, а саме – книжка під назвою «Бахмут», яка вийшла у видавництві Ukraïner.

У період найінтенсивніших боїв за це місто на Донеччині взимку та в березні 2023 року вони прожили дні й ночі з українськими піхотинцями й артилеристами, медиками й капеланами, рятувальниками й дітьми, – як у самому населеному пункті, так і на його околицях. Побут, думки, цінності мешканців сходу України під час повномасштабної війни – ось про що розповідає «Бахмут».

Ця книжка складається з двох частин. Тут є історія про зенітника, який щойно збив російський винищувач; батька й синів, які воюють пліч-о-пліч; вагнерівця, який любить Набокова. Про це йдеться в репортажах, що складають першу частину книжки. У частині другій, есеях – рефлексії

про історію міста і культурну спадкоємність, неможливість напівтонів тут-і-тепер.

Наскрізна історія у книжці – про евакуацію 86-річної мешканки Бахмута, завдяки якій автор вправно змальовує розвиток індустріальної Донеччини: від маленького хутора до силікатних заводів, від Голодомору до переписування від руки віршів Василя Стуса.

Рубан Т. Тимчасово переселені / Т. Рубан. – Харків : Vivat, 2024. – 144 с.

Письменниця народилася 1 квітня 1982 року. Мешкає в Полтаві. За фахом – учителька історії і права. Захоплюється психологією, українською культурою та анімаційним світом Хаяо Міядзакі.

Письменницьку діяльність почала із замовлень однокласників на твори із зарубіжної та української літератури. В інституті й по його завершенні писала для жіночих глянцевих журналів.

Від 2010 року почала співпрацю з видавництвом дитячої періодики «Мамине сонечко». Відтак друкувалася в журналах «Барвінок», «Однокласник», «Велика дитяча газета», «Пригоди», «Дніпро»; збірках «Героям слава!», «Незалежність України». Авторка книжок для підлітків «Нічийні» (2017), «#Фізик» (2021), «На північ від кордону» (2021).

Твір «Дорогою до казки» у 2011 році був відзначений на конкурсі видавництва «Грані-Т» 2011 рік. Рукопис книжки «На північ від кордону» переміг на конкурсі «Молода коронація слова» (2019) в номінації «Романи», а також на конкурсі від видавництва «Наш Формат» у 2020 році.

«Життя воно різне. Важко буває і нам, дорослим, а що вже казати про підлітків, – ділиться з БараБукою письменниця. – Я пишу, щоб допомогти дітям пройти через цей період максимально безболісно, уникнути помилок і самотності (адже нас, письменників, через наші тексти, підпускають ближче аніж друзів чи батьків). А дорослим хочу нагадати, що відчують підлітки в той час, як ми заклопотано вибудовуємо наші життя».

Її твори зазвичай стосуються актуальних тем, таких як війна, травма і відновлення.

«Тимчасово переселені» – це емоційна історія про тих, хто пережив війну і намагається адаптуватися до нового життя в Італії. Головна героїня, Валя, разом з братами Давидом і Владом переживає складний процес адаптації, коли їхній рідний світ був зруйнований війною. Хоча Італія стає для них тимчасовим домом, відчуття втрати та болю не покидає їх. Вони намагаються знайти нове місце в світі, пізнаючи нові культури, але постійно тягнуться до рідного дому, до панельок, акацій на подвір'ї, батьків. Весь цей час Валя намагається розібратися у своїх стосунках із новими людьми, зокрема з подругою, чи можна назвати ці стосунки

справжньою дружбою?

Ця книга розкриває глибокі та болючі теми війни, еміграції, булінгу та відносин, що формуються в екстремальних умовах. Тетяна Рубан створює багатшарову історію, в якій кожен персонаж має свою боротьбу і свій шлях до самовираження та взаєморозуміння. Вона майстерно передає відчуття втрати і болю, що переживають герої, а також силу, яку вони знаходять у собі та інших.

Ця книга ідеально підходить для тих, хто хоче зрозуміти, як війна та еміграція впливають на молодь і як важко адаптуватися до нових умов. Вона також буде цікава тим, хто цікавиться соціальними питаннями, психологією і міжособистісними відносинами. Для тих, хто цікавиться темами війни та адаптації.

Савюк С. Щоденник бойового медика / С. Савюк. – Київ : Гамазин, 2025. – 264 с.

Книгу написав 36-річний сержант Сергій Савюк із Рівненщини. У нього за плечима – кілька ротацій у зоні АТО, служба у ДСНС, боротьба з лісовими пожежами в Чорнобильській зоні, а тепер – війна проти російського агресора. Зі слів автора, його книга – це данина українським бойовим медикам і водночас емоційний щоденник війни. Весь прибуток від продажу Сергій Савюк з родиною передає на потреби ЗСУ.

Сергій довго не міг визначитися – про що і як писати. Хоча певний досвід мав: ще у 2011 році з дитячою книжкою брав участь у конкурсі «Коронація слова». Але тільки восени 2023 року, коли вирушив на завдання в Дніпропетровську область, все якось склалося – і він почав писати у звичайному блокноті.

«Це книга у форматі щоденника – мені здалося, що так буде найправдивіше. Це історія не просто про події, а про внутрішній світ людини на війні. Про страхи, про втому, про гумор, який рятує. Я створив збірний образ бойового медика – це моя подяка всім їм. У книзі багато військового гумору, трохи слів «із фронту», але головне – емоції, простота викладу».

Книга розрахована на будь-кого, хто хоче знати, що насправді відбувається «за териконами». На людей, яким не байдуже. «Я хотів би, щоб більше українців читали і розвивали критичне мислення. Щоб розуміли, як війна змінює нас із середини».

Сухорукова Н. #Маріуполь #Надія / Н. Сухорукова ; з рос. пер. С. Андрющенко. – 2-ге вид. – Київ : Лабораторія, 2023. – 224 с.

Вісімдесят шість днів тривала оборона Маріуполя у 2022 році. За цей час російські війська майже вщент знищили інфраструктуру міста, залишивши його жителів на порозі гуманітарної катастрофи. Десятки тисяч цивільних загинули, і точні цифри досі не відомі, адже ніхто не знає, скільки людей поховано під завалами будинків чи у братських могилах. Геноцид, вчинений росією проти українців, неможливо заперечити чи приховати. Ми щодня дізнаємося історії людей, які пережили пекло. Свідчення про злочини, які ніколи не повинні були статися. Слова і спогади, якими важко поділитися навіть із близькими. Та творці цієї книжки мали таку сміливість.

Надія Сухорукова – маріупольська журналістка й ведуча на телебаченні, де в авторській програмі розповідала про життя рідного міста. Під час блокади Маріуполя Надія вела щоденник, уривки з якого звучали в

Європарламенті та публікувалися в міжнародних ЗМІ. У березні Надії разом з друзями вдалося виїхати з Маріуполя на автівці. З собою вона мала лише сумку з документами та лабрадора Енджі.

Візуальне оформлення книги створив інший мешканець Маріуполя – художник-графік **Данііл Немировський**. У своїх ілюстраціях він передав атмосферу воєнного міста і відчуття людей, на очах яких руйнують їхній дім.

Данііл Немировський – художник, дослідник, викладач Маріупольської філії Національної академії мистецтв і архітектури. Учасник багатьох мистецьких виставок в Україні та за кордоном. До повномасштабного російського вторгнення жив і працював в Маріуполі. У березні, подолавши десять блокпостів окупантів, зміг виїхати з міста.

Голоси Надії та Данііла лише частина жахливої картини наслідків російської агресії.

Телипська О. Б. Один на один з ворогом: логіка виживання в окупації / О. Б. Телипська. – Харків : Орбіта, 2023. – 224 с.

Книга розповідає про темні дні й місяці російської окупації, яка принесла з собою залякування, грабунки та приниження. Люди, які потрапили в пастку, стикнулися з жорстокістю та зневірою, їх ламали, говорили, що України більше немає. Дехто змирився з обставинами, інші шукали способи евакуюватися. Вони вижили, пройшли через невимовні труднощі та врятувалися. Це такі області як: Харківська, Херсонська, Чернігівська, Донецька, Запорізька та інші, в яких дуже боляче потопталася страшна рашиська війна по людських долях. І кожен сценарій

цих долі – людський вибір, і здебільшого цей вибір свідчить про стійкість, віру, надію та любов.

У книзі показано, як під час найважчих випробувань люди не втрачали віру в Україну, вони довели, що навіть у найтемніші часи, коли здається, що світло згасло, завжди є місце для надії та боротьби за краще майбутнє.

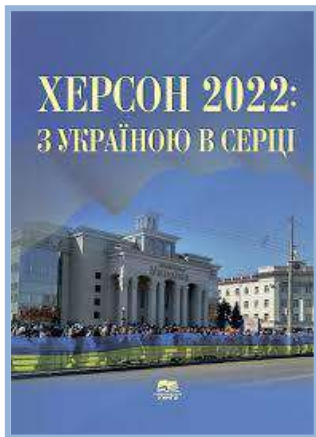
«Один на один з ворогом: логіка виживання в окупації» – це данина тим, хто вижив, хто не здався і хто зберіг людяність у найжахливіших умовах та пам'ять про тисячі життів, яких назавжди забрала та скалічила ця несправедлива війна.

Головна героїня Ірина Славінська була змушена через страшну цю війну виїхати на територію російської федерації, яка говорить: «...про таких як ми пишуть «колаборанти» ...Мені шістдесят, моїй мамі вісімдесят сім... Якби нас не вивезли, то ми були б уже давно... Думаю, не важко здогадатись. Ми приїхали ледь живі. Я поранена, мені відірвало фалангу пальця, перебило сухожилля, кілька осколків в поперек. Мама дуже важко дорогу перенесла, з Куп'янська до Белгорода її практично весь час вивертало. Мама місяць сиділа в чужому підвалі, бо її квартира згоріла...».

У книзі описано як переживала Ірина Славінська перші дні рашиської окупації, про страшні обстріли, поневіряння по підвалах, як людям приходилось виживати і як у той важкий період проявлялись кращі і гірші сторони людського характеру. Можна було побачити і практично відчутти на собі людську доброту, співчуття, але і була продажність, підлість і інші, нажаль, негативні якості людської сутності. Як описує один із своїх епізодів пані Ірина: «Йду далі, аж зненацька за спиною вибух. Одразу зрозуміла, що то міномет, впала на землю, лежу. Довкола відкрита місцевість, ні дерев, ні хат, геть нічого. Лежу і знову вибух. То наші хлопці по росіянам стріляли. Я лежу, а воно вибухає і вибухає, розумію, що якщо так і далі лежатиму, то по мені точно поцілять. Треба кудись під паркан тікати. Встала і почала бігти через улоговину. Біжу, а за мною вибухає. Коли впало зовсім поряд, мене так оглушило, що одразу перестала чути. Контузило трохи. Біжу, руки навхрест на грудях, і в голові одна думка: «Господи, допоможи! Господи допоможи!» Лежу, а воно бахкає і бахкає, дістала сигарету сірники, але передумала курити...Глянула на руку, а в мене фаланга пальця просто на одній шкірі теліпається. Що робити? Чекати поки стихне і тоді бігти, чи залишатись лежати?...» Далі вона розповідає «О, а тут уже труп!», – чую раптом чоловічий голос, підіймаюсь і кажу: «Та ні, я поки жива!» Зайшла до будинку там літня пара жила. Попросила дідуса нагострити ніж, щоб відрізати до кінця фалангу пальця, щоб не теліпався. Був бинт, йод, якимось з горем пополам перебинтувала, тільки кров, що не спинялася, нагадувала про поранення. Дідусь, як помагав відрізати пальця, каже: «Дивись в тебе ще в долоні осколок великий». Не помітила його, він був десь із двадцять міліметрів...вирвала його...».

Ось така не проста, страшна людська доля спіткала на початку війни одну із героїнь книги. Тож радимо прочитати книгу, де ви зможете повністю дізнатись про те як склались сюжети героїв книги, як їм вдалося через поневірвання і не прості ситуації вижити і влаштувати своє життя. Потрібно лише прочитати книгу «Один на один з ворогом: логіка виживання в окупації» Ольги Телипської.

Херсон 2022: з Україною в серці / [упорядники : Г. М. Михайленко, О. В. Черемісін] ; Херсонський державний університет. – [Суми] : Університетська книга, [2024]. – 290 с.

Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України № 383 «Про затвердження переліку книжкових видань за результатами проведеного мистецького конкурсу» книгу «Херсон 2022: з Україною в серці» внесли до переліку переможців конкурсу культурно-мистецьких проєктів Інституту української книги у номінації науково-популярних видань.

Змістовно книга охоплює період 24 лютого – 11 листопада 2022 року: початок повномасштабного вторгнення, події в Бузковому парку, проукраїнські мітинги, побут і запахи окупації, незламність і нескореність херсонців.

Книга розповідає про цивільний спротив жителів міста під час російської окупації. У виданні зібрано близько 20 особистих історій херсонців, які постали перед труднощами, проявили сміливість і патріотизм.

Дослідження провели в рамках виконання наукової теми, ініційованої ректором Херсонського державного університету Олександром Співаковським, «Окупація та визволення Херсону: Антонівський міст, Бузковий парк, героїзм цивільного спротиву».

Авторами видання є херсонці, викладачі кафедри історії, археології та методики викладання Херсонського державного університету Галина Михайленко та Олександр Черемісін.

Символічно, що книга не лише присвячена, а й була презентована саме у другу річницю звільнення Херсона від російських загарбників – 11 листопада. Сам захід проходив в Івано-Франківську, куди релоковано університет, але чимало зацікавлених – близько 100 учасників – долучилися онлайн.

Це видання є логічним продовженням попередньої книги, виданої раніше, «Літопис цивільного спротиву Херсона у вимірах повномасштабної агресії росії проти України».

Презентувала видання одна з авторів – Галина Михайленко. «Ми маємо історії людей, які різні за своєї соціальною приналежністю, професійною діяльністю. Крім того, ці люди представляють різні куточки Херсона, тож вони розповіли про події, що відбувалися».

Херсонці ділилися історіями спротиву, розповідали про облаштування побуту в окупації, взаємодопомоги, спогадами про зустрічі з російськими військовими, виїзд з окупації, та, звісно, звільнення Херсона.

Нескорені в неволі

Суботіна В. Азовсталі. Сталева пресслужба / В. Суботіна «Нава». – Харків : Орбіта, 2024. – 256 с.

Суботіна В. Полон / В. Суботіна «Нава». – Харків : Фоліо, 2024. – 254 с.

Валерія Суботіна (до заміжжя Карпиленко) народилась і виросла у Маріуполі. У дворічному віці втратила маму, її виховували батько та бабуся. Валерія закінчила Маріупольський державний університет, згодом у цьому ж університеті викладала журналістику та PR, працювала журналісткою місцевого телеканалу «ТВ-7».

Після початку АТО вела авторський проект «Маріуполь – місто миру». У 2015 році долучилася до полку «Азов», де працювала прес-секретарем. За кілька років Валерія звільнилася зі служби за станом здоров'я, але на початку повномасштабного вторгнення повернулася в «Азов».

Під час оборони Маріуполя разом із побратимами опинилася на «Азовсталі». Там вона виконувала обов'язки прес-секретаря полку, публікувала новини, тримала зв'язок із громадськістю. Під час численних атак ворога вона отримала поранення.

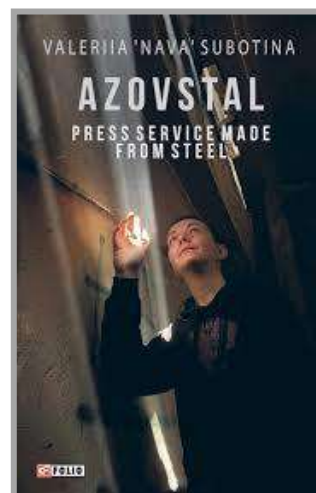
На «Азовсталі» також перебував коханий Валерії прикордонник Андрій Суботін. 5 травня 2022 року пара одружилася у бункері, до цього вони зустрічались три роки.

«Андрій прийшов в той бункер, де я знаходилась і каже: «Давай поберемося саме на «Азовсталі». Кажу: «Андрію, ще буде час, навіщо так поспішати, ми ще батькам не сказали». Потім він прийшов вдруге, вже зробив обручки з фольги в коробочці, все так гарно оформив», – згадувала потім «Нава».

Через три дні Андрій загинув під час виконання бойового завдання. Його досі не вдалося знайти та поховати.

У травні 2022 року Валерія разом із іншими «азовцями» потрапила у російський полон. Перші місяці вона перебувала в Оленівці, була у сусідньому бараці під час теракту у колишній колонії, коли загинуло понад 50 українських полонених.

Пізніше «Наву» перевали у в'язницю на територію рф, де вона зазнавала численних знущань та допитів. У полоні Валерія провела майже 11 місяців, в Україну повернулася у квітні 2023 року.

Свою історію вона описала у книзі «Полон», яку згодом переклали англійською мовою.

«Всі жінки-військові, що перебували в полоні переживали знущання. Зокрема – примусове роздягання перед ворогом. Це не просто бажання подивитися на татування чи навіть на тіло. Це бажання принизити, зламати», – згадувала згодом Валерія.

Вже після повернення в Україну Валерія дізналась, що її бабуса померла в окупованому Маріуполі.

Валерія багато розповідає про російський полон та разом із побратимами влаштовує акції у підтримку «азовців», які досі перебувають у неволі в рф.

Із робочою поїздкою «Нава» відвідала представництво ООН у Женеві, де говорила про порушення росією прав людини, скоєння воєнних злочинів проти людяності під час війни проти України.

«Говорила максимально відверто. Так, як не можу говорити з близькими. Бо не хочу все це згадувати, але маю – заради тих, хто досі в полоні», – заявила «Нава».

Певний час «Нава» була радницею Командувача ССО ЗСУ генерал-майора Віктора Хоренка з питань комунікацій, втім пішла з посади після його звільнення.

У 2024 році Валерія видала книгу «Азовсталь. Сталева прес-служба», а на початку жовтня вона стала ведучою YouTube-проект «Велика земля», де розповідатимуть про досвід військовополонених.

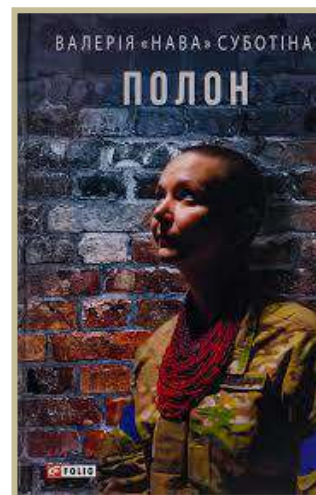
Також «Нава» очолює YOUCrainerhub, який надає підтримку ветеранам. Періодично вона оголошує збори коштів на підтримку військових.

Валерія досі спілкується із батьками полеглого чоловіка, зізнається, що певно «мала народитися у цій сім'ї, але туди її привело кохання».

При цьому «Нава» заявляє, що не може повністю повернутися до цивільного життя, також вона не покидає думок, щоб поновитися на військовій службі.

Після виходу з «Азовсталі» та всього пережитого Валерію почали називати «Сталева Нава».

«Насправді всі ми здатні все пережити. Особливо, коли не маємо інших варіантів. Справа завжди лише в бажанні і в виборі реального життя, а не закритих очей», – каже Суботіна.

Книги про війну, написані після повномасштабного вторгнення

Белянський П. П. Битись не можна відступити / П. П. Белянський. – Харків : Vivat, 2024. – 384 с.

Біляковська Х. Я тебе... війна: 100 історій кохання: 25 історій про почуття, що допомагають перемагати темряву / Х. Біляковська. – Харків : Vivat, 2023. – 224 с.

- Бушуєв Д. Історія нескорених. Україна на захисті європейської цивілізації / Д. Бушуєв. – Київ : Кліо, 2023. – 248 с.
- Вовк І. Рубаки на «корчах» / І. Вовк. – Харків : Бібколектор, 2024. – 416 с.
- Гівазович Р. Змішані / Р. Гівазович. – Київ : Фенікс, 2024. – 120 с.
- Гін А. Як ти там? / А. Гін ; [пер. з рос. Т. Кохановської] . – Харків : Vivat, 2023. – 352 с.
- Говоруха І. Плахта / І. Говоруха. – Київ : Саміт-книга, [2023]. – 430 с.
- Гургула І. Сосапа (Соло самотнього патрона) : роман-хроніка / І. Гургула. – Львів : СПОЛОМ, 2022. – 316 с.
- Донеччанка О. Все буде добре, побратими / О. Донеччанка. – Львів : Апріорі, 2024. – 216 с.
- Дронь А. Гемінгвей нічого не знає / А. Дронь. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2025. – 168 с.
- Дудар О. Щоденники вдови / О. Дудар. – Київ : Саміт-книга, 2023. – 144 с.
- Запека В. Л. Бабах на всю голову / В. Л. Запека. - Харків : Vivat, 2022. – 192 с.
- Зима В. Війна і ми / В. Зима. – Львів : Літературна агенція «Піраміда», 2023. – 304 с.
- Іваницька Я. Війна очима киянки. Рік перший. Лютий / Я. Іваницька. – Київ : Саміт-книга, 2023. – 420 с.
- Київ. Жінки. Війна : збірка спогадів і роздумів жінок про життя в столиці у період повномасштабного вторгнення. – Київ : Креативна агенція «Артіль», 2023. – 225 с.
- Книга-мандрівка. Нескорені / [упорядник І. Тараненко]. – Київ : Книголав, 2023. – 56 с.
- Кокотюха А. А. Таймер війни / А. А. Кокотюха. – [Харків] : Фабула. – [2023] Кн. 1 : Довга комендантська година : роман. – 2023. – 368 с.
- Корнієнко Н. Слова і кулі : збірка інтерв'ю / Н. Корнієнко. – Харків : Vivat, 2024. – 400 с.
- Кручик І. Інтелігенти під бомбами і ракетами / І. Кручик. – Київ : [Саміт-Книга], 2024. – 80 с.
- Кузнєцова Є. Драбина / Є. Кузнєцова. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. – 280 с.
- Любка А. Війна з тильного боку / А. Любка. – [Чернівці] : MeridianCzernowitz, 2024. – 280 с.
- Максименко О. Пряма мова. Хроніки захисту / О. Максименко. Харків : Vivat, 2023. – 304 с.
- Меньшов О. Я. Фокс та окупація. Щоденник херсонця 2022 рік / О. Меньшов. – [Київ] : КМ-БУКС, [2023]. – 256 с.
- Михед О. Позивний для Йова. Хроніки вторгнення / О. Михед. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2023. – 344 с.
- Міняйло М. 24.02 / М. Міняйло. – Київ : Саміт-книга, 2022. – 232 с.
- Остафієва О. Кіра. Дорога додому / О. Остафієва. Київ : Наш формат, 2024. – 160 с.

Подобна Є. Її війна: 25 історій про сміливість, силу і любов / Є. Подобна. – Харків : Vivat, 2023. – 288 с.

Подобна Є. Форпост Охтирка / Є. Подобна. – Харків : Орбіта, 2023. – 224 с.

Позняк-Хоменко Н. Без ротації / Н. Позняк-Хоменко ; Український інститут національної пам'яті. – 2-ге вид. – Тернопіль : Джура, 2024. – 224 с.

Положій Є. В. Фінальний епізод війни, що триває 400 років : роман / Є. В. Положій. – Харків : Vivat, 2023. – 576 с.

Пукас Є. Настроєва Хроніка Війни / Є. Пукас. – [Полтава] : [Видавництво ПП «Астрая»], [2024]. – 118 с.

Пшенична О. Там, де заходить сонце / О. Пшенична. – 3-тє вид. – Київ : Лабораторія, 2024. – 240 с.

Розуменко В. Лютий рік незламності / В. Розуменко. – Київ : Артіль, 2023. – 400 с.

Романовська Н. Рятуючи Єву : роман / Н. Романовська. – [Тернопіль] : Мандрівець, [2023]. – 192 с.

Русіна О. Абрикоси зацвітають уночі / О. Русіна. Львів : Видавництво Старого Лева, 2023. – 144 с.

Силкін Є. Стратегія протистояння / Є. Силкін. – Київ : [Саміт-Книга], 2024. – 232 с.

Славінська І. Повітряна й тривожна книжка / І. Славінська. – Харків : Vivat, 2023. – 192 с.

Стеблівський Є. В. Лють : роман / Є. В. Стеблівський. – [Харків] : Фабула, [2023]. – 336 с.

Тристан А. Доню, війна! / А. Тристан. – Львів : Априорі, 2024. – 168 с.

Україна. Війна. Бог : ранкові читання 2024 рік. – Київ : Джерело життя, 2023. – 568 с.

Феофанова І. Чужа – своя – рідна : [коротка проза] / І. Феофанова. Львів : Видавництво Старого Лева, 2023. – 168 с.

Для заміток

Бібліографічний посібник

Читаємо про незламність українців
книги про Війну за Незалежність України та її героїв
Інформаційно-біобібліографічний поради́ник

Упорядник:

Карпінська Надія

Редактор

С. Сичова

Комп'ютерний набір

Н. Карпінська

Комп'ютерна верстка

О. Якубовський

Відповідальна за випуск

С. Сичова

Підписано до друку 20.02.2026 40 стор. Тираж 1 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава, вул. Олеся Гончара, 25 а
<http://libgonchar.org> E-mail: pobugonchara@ukr.net